

Streszczenie

Ὁ ἀπόστολος a τὸ χάρισμα w Corpus Paulinum

Przedmiotem rozprawy jest analiza pojęcia ὁ ἀπόστολος oraz τὸ χάρισμα w Corpus Paulinum. Główny cel badań stanowi analiza wszystkich tekstów Pawłowych, w których pojawia się rzeczownik ὁ ἀπόστολος i τὸ χάρισμα. Kluczowa kwestia w pracy to ustalenie relacji pomiędzy oboma rzeczownikami w kontekście charyzmatycznego lub hierarchicznego charakteru pierwotnego Kościoła.

Analiza zakresu pracy nie została ograniczona jedynie do powyższych rzeczowników. Szczegółowo zbadano zakres znaczeniowy również takich określeń jak np.: πᾶς, πῶς, ἀπόστολος, ἀπόστολοι, ἀπόστολοι ἐκκλησιῶν, μαθητής, μαθηταί, δώδεκα, δοκοῦντες, ἀποστέλλειν, πέμπειν, ἀποστολή, ποιέω, πῶς, κηρύσσειν, κήρυγμα, κήρυξ, εἰμί, αὐτόπται, ἐπόπται, δίδωμι, τίθημι, ἐξουσία, καλεῖν, προσκαλεῖσθαι, κλητός, κλησις, ὑπάγω, σκεῦος ἐκλογῆς, διὰ θελήματος Θεοῦ, δοῦλος, διάκονος, δέσμιος, εὐδοκέω, φανερόω, ἀποκάλυψις, θέλημα, θέλω, ἀφορίζειν, ὄραω, ὄφθη, μάρτυς, καθὼς – κάγώ, κατ' ἐπιταγὴν, ἔσχατον δὲ πάντων, οἱ ὑπερλίαν ἀπόστολοι, ἐπισημοὶ ἐν τοῖς ἀποστόλοις, χάρις, χαρίζεσθαι, χάρισμα, χαρίσματα, πνευματικός, οἰκονόμος, ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ i wiele innych.

Zaprezentowana w pracy obszerna analiza pojęć ὁ ἀπόστολος oraz τὸ χάρισμα definiuje i wskazuje ich cechy konstytutywne. Dzięki temu możliwe staje się zbadanie wzajemnych relacji między tymi pojęciami, ukazanie obszarów, w których znaczenia się pokrywają i/lub uzupełniają.

W rozdziale pierwszym badano pojęcie ὁ ἀπόστολος w pozapawłowych pismach Nowego Testamentu. Zaprezentowano rozwój tego pojęcia w starożytności, gdzie od V w. p.n.e. termin ten używany był do określenia „wysłannika”, „posłańca”, „posła”, bez kluczowej cechy, jaką jest upoważnienie. Dokonano również szczegółowej analizy żydowskiej instytucji prawnej πᾶς, która zdecydowanie różni się od nowotestamentowego znaczenia ὁ ἀπόστολος. Przeanalizowane zostało znaczenie czasowników: ἀποστέλλειν oraz πέμπειν, także w kontekście hebrajskiego πᾶς. Na szczególną uwagę zasługuje tutaj żydowska formuła: „pełnomocnik jakiegoś człowieka znaczy tyle, co sam ów człowiek” (יְהוֹדֵם לְפָנָיו לְפָנָיו לְפָנָיו; Berachot 5,5), który potwierdza istotę udzielonego pełnomocnictwa. Badane określenie ὁ ἀπόστολος ma jednak trzy szczególne wymiary, które nie występują u πᾶς: **wymiar uniwersalny** (1), **wymiar eschatologiczny** (2) oraz **wymiar religijny** (3).

Dokonano szczegółowej analizy tych tekstów czterech ewangelistów oraz Dziejów Apostolskich, które bezpośrednio wiążą się z tematyką pracy. Zbadane zostały trzy podstawowe grupy osób związanych z Jezusem: οἱ μαθηταί, οἱ δώδεκα oraz οἱ ἀπόστολοι. To Jezus Chrystus „uczynił” (ἐποίησεν) z szerszego kręgu swoich uczniów Dwunastu (οἱ δώδεκα), których nazwał apostołami (zob. Łk 6,13). Zwrócono uwagę na kluczowe elementy osób należących do Dwunastu, jak np. rzeczownik ἐξουσία (Jezus dzieli się z nimi swoją mocą) czy czasownik ἐκλέγομαι, podkreślający osobisty i niezależny wybór oraz powierzenie komuś szczególnego zadania. Dwunastu stało się naocznymi świadkami (αὐτόπται) Jezusa, zarówno Jego życia jak i faktu Jego zmartwychwstania. **’Αυτόπται jest jednym z warunków sine qua non bycia apostołem i bycia jednym z Dwunastu.**

Poza 2 P 1,16 pozostałe teksty NT nie wnoszą do naszych badań niczego nowego (1 P 1,1; 2 P 1,1; 3,2; Jud 17; Ap 2,2; 18,20; 21,14). Piotr podkreśla fakt bycia naocznym świadkiem (ἐπόπται) Jezusa, co w kontekście Szawła z Tarsu wydaje się kluczowe. Οἱ ἀπόστολοι są naocznymi świadkami: ἐπόπται lub/ί αὐτόπται (zob. Łk 1,2) oraz bezpośrednimi świadkami objawień Boga Ojca i samego Jezusa za Jego ziemskiego życia.

W rozdziale drugim przeprowadzono analizę postaci Szawła z Tarsu, przyszłego Pawła, z punktu widzenia Łukasza i Piotra. Starannie przeanalizowano trzy opisy jego powołania na apostoła (Dz 9,1-19; 22,3-21 i 26,9-18). Szczególną uwagę poświęcono kluczowym określeniom dotyczącym jego powołania: σκεῦος ἐκλογῆς, βαστάσαι τὸ ὄνομα μου ἐνώπιον ἐθνῶν (zob. Dz 9,15), προεχειρισάτο σε γνῶναι τὸ θέλημα αὐτοῦ (zob. Dz 22,14), ὤφθη... ὑπηρέτην καὶ μάρτυρα (zob. Dz 26,16). Zwrócona została uwaga na **wylączność wyboru Szawła dla siebie** przez Jezusa oraz przeznaczenie go do konkretnej służby i konkretnego zadania do wypełnienia (σκεῦος, ἐκλογῆς, προχειρίζομαι). Podkreślono fakt, że źródłem tych czynności jest Zmartwychwstały Chrystus. Szaweł jako Paweł staje się ostatnim świadkiem zbawczego dzieła Jezusa Chrystusa w całej jego rozciągłości.

W tym kontekście czasownik „widzieć” (ὁράω) w formie aorystu *passivum* ὤφθη (Dz 26,16) poddano szczegółowej analizie. Forma ὤφθη koreluje z αὐτόπται oraz ἐπόπται (zob. Łk 1,2; 2 P 1,16) i staje się warunkiem *sine qua non* bycia ὁ ἀπόστολος. Jest on odtąd ὑπηρέτης, czyli **ustanowionym pomocnikiem dla innych**, jako organ woli tego, który zlecił mu sprawowanie służby. Tym, który go posyła, autoryzuje, upoważnia i obdarza władzą (ἐξουσία) jest Zmartwychwstały Chrystus. To On stanowi podstawę tego samego wyboru i posłania, zarówno Dwunastu jak i Szawła z Tarsu.

Przeprowadzone analizy strukturalne form czasownikowych w obu Listach Piotra jednoznacznie wykazały, że tekst: ὁ ἀγαπητὸς ἡμῶν ἀδελφός (2 P 3,15) należy rozumieć w kontekście **równego** sprawowania służby głoszenia Ewangelii, którą reprezentuje Piotr, Jakub, Jan oraz pozostali apostołowie.

Rozdział trzeci został poświęcony analizie jednostek tekstowych związanych z określeniem ὁ ἀπόστολος w Corpus Paulinum. Wyodrębianie szczególnie „ulubioną frazę” Pawła: ἀπόστολος ... Χριστοῦ Ἰησοῦ διὰ θελήματος Θεοῦ (zob. 1 Kor 1,1; 2 Kor 1,1; Kol 1,1; Ef 1,1; 2 Tm 1,1). Skrupulatnie zbadano tekst z Ga 1,1: „οὐκ ἀπ’ ἀνθρώπων οὐδὲ δι’ ἀνθρώπου ἀλλὰ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ πατρὸς”, gdzie użyte przez apostoła podwójne przeczenie: οὐκ ... οὐδέ, dwa przyimki: ἀπό i διὰ oraz spójnik ἀλλά wyraźnie potwierdzają kim Paweł jest i dlaczego. Jego służba apostołowska pochodzi bezpośrednio od samego Boga poprzez powołanie przez zmartwychwstałego Chrystusa u bram Damaszku.

Zwrócono uwagę na fundamentalne słowa dotyczące omawianego zagadnienia. Są nimi: κλητός (Rz 1,1; 1 Kor 1,1) i κλήσις (Rz 11,29; 1 Kor 1,26; 7,20; Ef 1,18; 4,1. 4; Flp 3,14; 2 Tes 1,11; 2 Tm 1,9). Wyrażenie (κλητός) ἀπόστολος Χριστοῦ Ἰησοῦ διὰ θελήματος Θεοῦ wskazuje na celowość Bożego powołania oraz podkreśla ściśle zjednoczenie Pawła z bezpośrednim Zleceniodawcą, jakim jest sam Bóg. Tekst Rz 1,1 podkreśla 3 elementy apostoła: a. ἀφορίσας, b. καλέσας oraz c. διὰ τῆς χάριτος. Badania wykazały, że ἀφορίζω w kontekście ἀπόστολος łączy się bezpośrednio z κηρύσσειν oraz ἀποστέλλειν. Są one jednym z wielu elementów DNA pojęcia ἀπόστολος.

Dodatkowo dokonana drobnozgodowa analiza strukturalna tekstu 1 Kor 15,5-8, gdzie spotykamy różnych apostołów w kontekście czasownika ὄφθη. **Pawłowy tekst potwierdza prawdę, że bez doświadczenia osobistego ὄφθη ze strony Chrystusa nikt nie może być apostołem.**

Ponadto w omawianym rozdziale przeanalizowano kilka ważnych, choć trudnych w interpretacji określeń: οἱ ὑπερλίαν ἀπόστολοι (2 Kor 8,23) oraz ἐπίσημοι ἐν τοῖς ἀποστόλοις (Rz 16,7).

W rozdziale czwartym zbadano jedyny tekst poza Corpus Paulinum, w którym znajduje się słowo τὸ χάρισμα: „Usługujcie drugim tym darem łaski (χάρισμα), jaki każdy otrzymał, jako dobrzy szafarze rozlicznej łaski Bożej (καλοὶ οἰκονόμοι ποικίλης χάριτος Θεοῦ)” (1 P 4,10). Dla Piotra χάρισμα osadzona zostaje w ramach wzajemnej służby (διακονοῦντες).

Zdecydowanie stwierdza on, że **każdy** (έκαστος) **otrzymał** (swój własny) **charyzmat**. W tym przypadku χάρισμα jest częścią całości, którą jest χάρις Θεοῦ, zaś użyty przysłówek καθώς potwierdza zróżnicowanie otrzymanego charyzmatu, na co wskazuje brak rodzajnika τὸ przy słowie χάρισμα. Według Piotra Boża χάρις stanowi sumę wszystkiego, co człowiek otrzymał od Boga, a jej indywidualnymi przejawami są χαρίσματα.

Rozdział piąty został poświęcony analizie 17 tekstów pojęcia τὸ χάρισμα w Corpus Paulinum. Pokazano semantykę tego określenia wskazując grupę wyrazów z rdzeniem χάρ- (χαρίζομαι, χάρις, χάρις, χάριτες czy χαίρειν). Sufiks -μα jaki występuje w słowie χάρισμα określa **wynik działalności**, czyli jakiś **konkretny rezultat obdarowania**.

Apostoł Paweł – oprócz rzeczownika τὸ χάρισμα – posługuje się także innymi określeniami, jak: τὰ χαρίσματα; ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ; τὸ δώρημα; ἡ δωρεὰ ἐν χάριτι; χαρίσματα κατὰ τὴν χάριν (zob. Rz 5,15; 12,6). Badania wykazały, że Pawłowe τὸ χάρισμα nie jest jednoznaczne. Posiada wymiar nie tylko pneumatologiczny, ale również chrystologiczno-soteriologiczny w przeciwieństwie do ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ, która wyraźnie ma aspekt patrocentryczny.

Zwrócono uwagę na tekst Rz 11,29, gdzie Paweł zestawiał ze sobą ἀμεταμέλητος z τὰ χαρίσματα καὶ ἡ κλήσις τοῦ Θεοῦ. Jeżeli przyjmiemy, że spójnik καί w tym miejscu koordynuje dwa pojęcia, które są od siebie zależne w ich znaczeniu (tzw. *hendiadys*), jego wypowiedź będzie miała bardzo mocny wpływ na omawiane pojęcie ὁ ἀπόστολος: **pośród charyzmatów ἡ κλήσις jest najważniejsze, nieodwołalne**. Tym samym u podstaw apostolskiej służby stoi bezwarunkowe i nieodwołalne κλήσις τοῦ Θεοῦ. Boży wybór determinuje autentyczność bycia apostołem.

Analizując pojęcie charyzmatu u Pawła należy stwierdzić, że źródłem zarówno τὸ δώρημα, ἡ δωρεὰ, jak i τὸ χάρισμα, τὰ χαρίσματα, czy τὸ χάρισμα τοῦ Θεοῦ jest ἡ χάρις lub ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ.

Dokonano ponadto analizy tekstu 1 Kor 12,4-6, w którym Paweł przekazuje trzy kluczowe pary: 1. χαρισμάτα – Πνεῦμα; 2. διακονίαι – Κύριος i 3. ἐνεργήματα – Θεός. Różnorodność darów kontrastuje z jedynym ich źródłem, jakim jest Bóg – Dawca i jednocześnie ὁ Ἐνεργῶν τὰ πάντα ἐν πᾶσιν (zob. 1 Kor 12,6b). Podkreśla on przy tym suwerenność Bożego działania: „Wszystko to zaś sprawia jeden i ten sam Duch, rozdziałając każdemu poszczególnie, jak chce” (1 Kor 12,11). Nauczanie Pawła możemy nazwać zarówno

teologią łaski jak i **teologią Ducha**. W tym obszarze χάρισμα przeplata się we wzajemnej relacji z χάρις oraz πνεῦμα.

Podano wiele definicji słowa τὸ χάρισμα. Τὰ χαρίσματα są manifestacją, konkretyzacją, urzeczywistnieniem i indywidualizacją χάρις jako Bożej ἐξουσία. Χάρις i χάρισμα określają konkretną terażniejszość Bożego działania o charakterze eschatologicznym. Pawłowa triada z 1 Kor 12,4-6: Πνεῦμα - Κύριος - Θεός stanowi jedyne źródło łaski Bożej w znaczeniu szerokim i charyzmatów w znaczeniu ścisłym. Jest ona nie tylko łaską Ojca, ale również łaską Syna i łaską Ducha Świętego, podobnie i charyzmaty.

W ramach typologii charyzmatów zaproponowano własne rozwiązanie. Na podstawie tekstów: 1 Kor 7,7; 12,8-10. 28-30; Rz 1,11; 6,23; 11,29; 12,6-8; Ef 4,11 sklasyfikowano 25 charyzmatów w ramach 4 podstawowych grup: **1. Funkcje**, **2. Działania**, **3. Dary epifanijne** oraz **4. Inne**.

W ostatnim, szóstym rozdziale pracy szukano odpowiedzi na pytanie: Czy apostołat w ujęciu Pawła ma charakter charyzmatyczny czy też (już) hierarchiczny?

Mimo że w NT nie znajdujemy słowa „urząd” w dzisiejszym tego słowa znaczeniu, mamy inne ekwiwalentne pojęcia takie jak: ἀρχή, λειτουργία, τέλος czy τιμή. Każde z nich wyraźnie określa wewnętrzny porządek oraz konkretne funkcje kierownicze wewnątrz danej wspólnoty. W tekstach Pawła apostoła wszelkie urzędy, jakie występowały w pierwotnym Kościele, zostały umieszczone w polu semantycznym jednego słowa: διακονία. Pawłowy zwrot διαιρέσεις διακονιών z 1 Kor 12,4 doskonale oddaje istotę terminu διακονία.

Możemy wymienić następujące nowotestamentowe terminy urzędów rozumianych jako służba (διακονία): uczniowie (μαθηταί), apostołowie (ἀπόστολοι), Dwunastu (δώδεκα), Jedenastu (ένδεκα), Siedmiu (έπτα), starsi (πρεσβύτεροι), prorocy (προφήται), nauczyciele (διδάσκαλοι), ewangeliści (εὐαγγελίσται), pasterze (πομένοι), biskupi (ἐπίσκοποι), diakoni (διακόνου), współpracownicy (συνεργοί), diakonisa (διάκονος), wdowy (χήραι) czy przełożeni, przewodzący (ύγουμένοι).

W Nowym Przymierzu apostołat jest „służbą ducha” (ή διακονία του πνεύματος), która uzewnętrznia się w Kościele w różnorodnych duchowych darach. Wykazano, że łaska rozumiana jako ή χάρις του Θεού lub też jako τὸ χάρισμα, χάρισμα πνευματικόν czy χαρίσματα κατὰ τήν χάριν jest obdarowaniem i zleceniem. Nowotestamentowy apostołski urząd to nade wszystko „służba i posłannictwo (διακονία καὶ ἀποστολή)” (Dz 1,25) oraz „łaska i apostołstwo (χάριν

καὶ ἀποστολήν)” (Rz 1,5). Kluczowy jest tutaj wybór, powołanie (κλήσις), jakiego dokonał podczas swojej ziemskiej służby Jezus a dopełnił po swoim zmartwychwstaniu. Κλήσις jest par excellence χάρισμα τοῦ Θεοῦ, zakorzenione w χάρις τοῦ Θεοῦ. Dlatego podkreślono w pracy, że służby nowotestamentowe takie jak: ἀπόστολοι, προφήται czy διδάσκαλοι (zob. 1 Kor 12,28; Ef 4,11) mają charakter charyzmatyczny, zaś ἐπίσκοποι, πρεσβύτεροι czy διακόνοι **jeszcze nie**, lub **już** nie.

Przeprowadzone analizy Pawłowych tekstów podkreślają ważny fakt: τὸ χάρισμα jako **przejaw szczególnej Bożej χάρις jest pierwsza, znajduje się u podstaw wszystkich innych służb bez względu na moment ich instytucjonalizacji.**

W rozdziale tym dokonano również szczegółowej analizy kluczowego tekstu Pawła na temat apostołatu: „przez którego otrzymaliśmy łaskę i apostołstwo (ἐλάβομεν χάριν καὶ ἀποστολήν)” (Rz 1,5). Techniczne zestawienie „łaska – apostołat” (χάρις καὶ ἀποστολή) jest bardzo ściśle związane z δι’ οὗ (= διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ). Chrystus jest jedynym odniesieniem aktualnej służby i apostołatu nie tylko samego Pawła, ale także innych apostołów. To χάρις (τοῦ Θεοῦ) określa Pawła jako charyzmatycznego apostoła *wobec* innych i *obok* nich. To przez χάρις, która objawia się w indywidualnym χάρισμα odróżnia się on - wraz z innymi apostołami - w swoim konkretnym powołaniu i zadaniach od wszystkich innych wokół.

Jeżeli przyjmiemy, że χάρις καὶ ἀποστολή z Rz 1,5 to *hendiadys* (podobnie jak διακονία καὶ ἀποστολή z Dz 1,25), możemy przetłumaczyć ten zwrot jako „apostolski charyzmat”. Łaska (χάρις), jaką otrzymał Paweł i inni określani wyrażeniem οἱ ἀπόστολοι, uzewnętrzniła się w jego służbie jako charyzmat apostolski.

W „Zakończeniu” przedstawiono wnioski płynące z tekstów przeanalizowanych w poprzednich rozdziałach pracy. Podkreślono, że to Marek przekazuje nam konstytutywne cechy apostołów i Dwunastu: „I wstąpił na górę, i wezwał (προσκαλεῖται) tych, których sam chciał (ἤθελεν), a oni przyszli do niego. I powołał ich dwunastu (ἐποίησεν δώδεκα), żeby z nim byli (ἵνα ὦσιν) i żeby ich wysłać (ἵνα ἀποστέλλῃ) na zwiastowanie Ewangelii (κηρύσσειν). I żeby mieli moc wypędzać demony (ἐξουσίαν ἐκβάλλειν τὰ δαιμόνια)” (Mk 3,13-15). Podobnie Jan Ewangelista: „Nie wy mnie wybraliście (ἐξελέξασθε), ale Ja was wybrałem (ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς) i przeznaczyłem (ἔθηκα) was, abyście szli i owoc wydawali i aby owoc wasz był trwały” (J 15,16).

Teksty Pawła poszerzają nasze potoczne rozumienie określenia apostoła. Kluczowym wyrażeniem decydującym o fakcie bycia autorytatywnym $\acute{\omicron}$ $\acute{\alpha}\pi\acute{\omicron}\sigma\tau\omicron\lambda\omicron\varsigma$ jest określenie $\acute{\omega}\phi\theta\eta$ (zob. Dz 22,18; 26,16; 1 Kor 15,5-8). Dla Pawła to aktywność ze strony Zmartwychwstałego Pana w stosunku do osoby, której On się objawia, jest najważniejsza.

Przeprowadzone w pracy badania pokazały, że nikt, komu Zmartwychwstały Chrystus nie pozwolił się zobaczyć (*verbum deponens*), nie może być Jego apostołem *par excellence*. Z tego względu mówimy o dwóch grupach apostołów: $\omicron\iota$ $\acute{\alpha}\pi\acute{\omicron}\sigma\tau\omicron\lambda\omicron\iota$ w sensie ścisłym (Dwunastu, Paweł) oraz $\omicron\iota$ $\acute{\alpha}\pi\acute{\omicron}\sigma\tau\omicron\lambda\omicron\iota$ w sensie szerszym (inni apostołowie, głosiciele Bożego Słowa, sprawujący inne służby w ówczesnych gminach chrześcijańskich).

Wskazano na istotne cechy składowe określenia apostoła. I tak $\acute{\omicron}$ $\acute{\alpha}\pi\acute{\omicron}\sigma\tau\omicron\lambda\omicron\varsigma$ to: $\delta\omicron\upsilon\lambda\omicron\varsigma$ $\chi\rho\iota\sigma\tau\omicron\upsilon$ ' $\iota\eta\sigma\omicron\upsilon$ (Rz 1,1; Tt 1,1), $\kappa\lambda\eta\tau\acute{\omicron}\varsigma$ $\acute{\alpha}\pi\acute{\omicron}\sigma\tau\omicron\lambda\omicron\varsigma$ (1 Kor 1,1; Rz 1,1), $\acute{\alpha}\pi\acute{\omicron}\sigma\tau\omicron\lambda\omicron\varsigma$ ($\chi\rho\iota\sigma\tau\omicron\upsilon$ ' $\iota\eta\sigma\omicron\upsilon$) $\delta\iota\acute{\alpha}$ $\theta\epsilon\lambda\acute{\eta}\mu\alpha\tau\omicron\varsigma$ $\theta\epsilon\omicron\upsilon$ (1 Kor 1,1; 2 Kor 1,1; Kol 1,1; Ef 1,1; 2 Tm 1,1), $\acute{\alpha}\phi\omega\rho\iota\sigma\acute{\mu}\epsilon\nu\omicron\varsigma$ $\epsilon\iota\varsigma$ $\epsilon\upsilon\acute{\alpha}\gamma\gamma\acute{\epsilon}\lambda\iota\omicron\nu$ $\theta\epsilon\omicron\upsilon$ (Rz 1,1), $\delta\iota\acute{\alpha}\kappa\omicron\nu\omicron\varsigma$ [$\tau\omicron\upsilon$ $\epsilon\upsilon\acute{\alpha}\gamma\gamma\acute{\epsilon}\lambda\iota\omicron\nu$] (Kol 1,23b), $\delta\iota\acute{\alpha}\kappa\omicron\nu\omicron\varsigma$ [$\tau\eta\varsigma$ $\acute{\epsilon}\kappa\kappa\lambda\eta\sigma\iota\acute{\alpha}\varsigma$] (Kol 1,25), $\omicron\upsilon\kappa$ $\acute{\alpha}\pi\text{'}$ $\acute{\alpha}\nu\theta\rho\acute{\omega}\pi\omega\nu$ $\omicron\upsilon\delta\acute{\epsilon}$ $\delta\iota\text{'}$ $\acute{\alpha}\nu\theta\rho\acute{\omega}\pi\omicron\upsilon$ $\acute{\alpha}\lambda\lambda\acute{\alpha}$ $\delta\iota\acute{\alpha}$ ' $\iota\eta\sigma\omicron\upsilon$ $\chi\rho\iota\sigma\tau\omicron\upsilon$ $\kappa\alpha\iota$ $\theta\epsilon\omicron\upsilon$ $\pi\alpha\tau\rho\acute{\omicron}\varsigma$ (Ga 1,1), $\kappa\alpha\tau\text{'}$ $\acute{\epsilon}\pi\iota\tau\alpha\gamma\acute{\eta}\nu$ (Tt 1,3; 1 Tm 1,1), $\acute{\upsilon}\pi\eta\rho\acute{\epsilon}\tau\eta\varsigma$ (1 Kor 4,1), $\kappa\acute{\eta}\rho\upsilon\zeta$ (1 Tm 2,7; 2 Tm 1,11), $\delta\iota\delta\acute{\alpha}\sigma\kappa\alpha\lambda\omicron\varsigma$ (zob. 1 Tes 2,16; Gal 1,15; Rz 11,13).

Szczegółowa analiza wyrażenia $\acute{\omicron}$ $\acute{\alpha}\pi\acute{\omicron}\sigma\tau\omicron\lambda\omicron\varsigma$ wskazuje, że posiada ono wyraźnie dwa wymiary: chrystocentryczny oraz patrocentryczny. Suwerenne i bezpośrednio powołanie przez Zmartwychwstałego Chrystusa jest powołaniem według Jego łaski ($\kappa\alpha\lambda\acute{\epsilon}\sigma\alpha\varsigma$ $\delta\iota\acute{\alpha}$ $\tau\eta\varsigma$ $\chi\acute{\alpha}\rho\iota\tau\omicron\varsigma$ $\alpha\upsilon\chi\tau\omicron\upsilon$; Ga 1,15), podkreśla to darmowy charakter tego aktu. Dokonuje się poprzez osobiste objawienie Jezusa Chrystusa ($\delta\iota\text{'}$ $\acute{\alpha}\pi\omicron\kappa\alpha\lambda\acute{\upsilon}\psi\epsilon\omega\varsigma$ ' $\iota\eta\sigma\omicron\upsilon$ $\chi\rho\iota\sigma\tau\omicron\upsilon$; zob. Ga 1,12).

Analiza leksykalna i kontekstualna rzeczownika $\tau\omicron$ $\chi\acute{\alpha}\rho\iota\sigma\mu\alpha$ wykazały, że w rozumieniu Pawła charyzmat stanowi pojęcie ściśle teologiczne i mające charakter teocentryczny. Jest on wynikiem działania Boga jako $\acute{\omicron}$ $\acute{\epsilon}\nu\epsilon\rho\gamma\acute{\omega}\nu$ $\tau\acute{\alpha}$ $\pi\acute{\alpha}\nu\tau\alpha$ $\acute{\epsilon}\nu$ $\pi\acute{\alpha}\sigma\iota\nu$ (1 Kor 12,6). $\tau\omicron$ $\chi\acute{\alpha}\rho\iota\sigma\mu\alpha$ jest manifestacją, konkretyzacją, urzeczywistnieniem i indywidualizacją Bożej łaski ($\chi\acute{\alpha}\rho\iota\varsigma$ $\tau\omicron\upsilon$ $\theta\epsilon\omicron\upsilon$) jako mocy ($\acute{\epsilon}\xi\omicron\upsilon\sigma\iota\acute{\alpha}$) samego Boga, co potwierdza formant rzeczownika $-\mu\alpha$. Określa on wynik działalności, czyli jakiś konkretny rezultat obdarowania z czyjeś strony.

Eksploatacja tekstów Pawła wykazały, że $\chi\acute{\alpha}\rho\iota\varsigma$ poprzedza Boże $\kappa\lambda\eta\sigma\iota\varsigma$. Generalna zasada obowiązująca cały pierwotny Kościół brzmi: **wszystkie służby w Kościele są $\chi\acute{\alpha}\rho\iota\sigma\mu\alpha\tau\alpha$ $\kappa\alpha\tau\acute{\alpha}$ $\tau\eta\nu$ $\chi\acute{\alpha}\rho\iota\nu$** (zob. Rz 12,6). ' \omicron $\acute{\alpha}\pi\acute{\omicron}\sigma\tau\omicron\lambda\omicron\varsigma$ jest dowodem szczególnej Bożej $\chi\acute{\alpha}\rho\iota\varsigma$. Łaska Boga ($\acute{\eta}$ $\chi\acute{\alpha}\rho\iota\varsigma$ lub $\acute{\eta}$ $\chi\acute{\alpha}\rho\iota\varsigma$ $\tau\omicron\upsilon$ $\theta\epsilon\omicron\upsilon$) to źródło każdego daru, w tym wszystkich charyzmatów.

Analizowane teksty wyraźnie wykazały, że ó ἀπόστολος jest τὸ χάρισμα () ἐκ Θεοῦ. Powołanie (κλήσις) do bycia apostołem w ramach kategorii funkcji ma wymiar charyzmatyczny i jest indywidualną łaską Boga. To Boże wezwanie, które nadaje komuś nowy stan, nową funkcję i nową służbę jest τὸ χάρισμα. Możemy wysunąć tezę, że κλητὸς ἀπόστολος () δια θελήματος Θεοῦ stanowi nieodwołalne κλήσις τοῦ Θεοῦ ποśród różnych Bożych τὰ χαρίσματα.

Tomczyk Dominik

Summary

Ὁ ἀπόστολος and τὸ χάρισμα in Corpus Paulinum

The subject of this dissertation is the analysis of the terms ὁ ἀπόστολος and τὸ χάρισμα in Corpus Paulinum. The main aim of my research is to examine all the Pauline writings in which the nouns ὁ ἀπόστολος and τὸ χάρισμα appear. The focal point of this thesis is to identify the relationship between the two nouns in the context of the charismatic or hierarchical character of the primal church.

The analysis of the thesis' subject has not been limited only to the aforementioned nouns. I have also thoroughly examined the scope of the meaning of such notions as, eg.: πᾶς, πᾶσι, ἀπόστολος, ἀπόστολοι, ἀπόστολοι ἐκκλησιῶν, μαθητής, μαθηταί, δώδεκα, δοκοῦντες, ἀποστέλλειν, πέμπειν, ἀποστολή, ποιέω, πᾶς, κηρύσσειν, κήρυγμα, κήρυξ, εἰμί, αὐτόπται, ἐπόπται, δίδωμι, τίθημι, ἐξουσία, καλεῖν, προσκαλεῖσθαι, κλητός, κλήσις, ὑπάγω, σκευός ἐκλογῆς, διὰ θελήματος Θεοῦ, δοῦλος, διάκονος, δέσμιος, εὐδοκέω, φανερώω, ἀποκάλυψις, θέλημα, θέλω, ἀφορίζειν, ὄραω, ὄφθη, μάρτυς, καθὼς – κἀγώ, κατ' ἐπιταγὴν, ἔσχατον δὲ πάντων, οἱ ὑπερλίαν ἀπόστολοι, ἐπισημοὶ ἐν τοῖς ἀποστόλοις, χάρις, χαρίζεσθαι, χάρισμα, χαρίσματα, πνευματικός, οἰκονόμος, ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ as well as many others.

An extensive analysis of the terms ὁ ἀπόστολος and τὸ χάρισμα presented in this dissertation defines and indicates their constituent features. Therefore, it is possible to examine the mutual relationship between these notions, showing areas in which their meanings overlap or complement one another.

In chapter one I have examined the term ὁ ἀπόστολος in non-Pauline New Testament writings. I have presented the development of this notion in antiquity when, since the fifth century BC, it was used to define an “emissary”, a “messenger” or an “envoy”, without the key characteristic of empowerment. I have also conducted a detailed analysis of a Jewish legal institution πᾶς, which differs significantly from the New Testament meaning of ὁ ἀπόστολος. The research has as well covered the meaning of the verbs: ἀποστέλλειν and πέμπειν, also in the context of the Hebrew πᾶς. A particular attention should be drawn to the Jewish expression: **“a representative of a person means as much as the person themselves”** (יְהוֹמַר מִדָּבָר לְפָנֵי יְהוָה; Berachot 5,5), which reaffirms the essence of the given authorisation. However, the meaning of the term ὁ

ἀπόστολος examined here has got three dimensions, inexistent in the case of תּוֹלְדוֹת: (1) **universal dimension**, (2) **eschatological dimension** and (3) **religious dimension**.

I have conducted a detailed analysis of the texts of the four Evangelists and from the Book of Acts which have a direct connection with the topic of this dissertation. I have examined three main groups of people related to Jesus: οἱ μαθηταί, οἱ δώδεκα and οἱ ἀπόστολοι. It was Jesus Christ who “made” (ἐποίησεν) the Twelve (οἱ δώδεκα) out of a broader circle of his disciples, and called them apostles (see Lucas 6:13). Attention was paid to the key elements of the people among the Twelve such as, eg. the noun ἐξουσία (Jesus shares His power with them) or the verb ἐκλέγομαι, emphasizing a personal and independent choice, as well as entrustment of a special assignment. The Twelve have become eyewitnesses (αὐτόπται) of Jesus, both His power and the fact of His resurrection. **Ἐπὶ αὐτόπται is one of the sine qua non of being an apostle and being one of the Twelve.**

Apart from 2 P 1:16, the other passages of the NT do not bring anything new to our research (1 P 1:1; 2 P 1:1; 3:2; Jud 17; Rev 2:2; 18:20; 21:14). Peter emphasizes the fact of being an eyewitness (ἐπὶ αὐτόπται) of Jesus which, in the context of Saul of Tarsus, seems of key importance. Οἱ ἀπόστολοι are eyewitnesses: ἐπὶ αὐτόπται or αὐτόπται (see Lucas 1:2) and direct witnesses of revelations of God the Father and Jesus Himself during His earthly life.

In chapter two I have investigated the person of Saul of Tarsus, the future Paul, from the point of view of Lucas and Peter. I have thoroughly examined three descriptions of his appointment as an apostle (Acts 9:1-19; 22:3-21 and 26:9-18). A special attention was paid to the key expressions related with his calling: σκευός ἐκλογῆς, βαστάσαι τὸ ὄνομα μου ἐνώπιον ἑθῶν (see Acts 9:15), προεχειρισάτο σε γινῶναι τὸ θέλημα αὐτοῦ (see Acts 22:14), ὤφθη... ὑπρέτην καὶ μάρτυρα (see Acts 26:16). I pointed to the **exclusivity of choosing Saul for Himself** by Jesus and his designation to a specific ministry and fulfilling of a specific assignment (σκευός, ἐκλογῆς, προχειρίζομαι). I highlighted the fact that the source of these actions was Resurrected Christ. Saul, as Paul now, becomes the last witness of the saving work of Jesus Christ in its full extent.

In this context, the verb “to see” (ὁράω) in the form of aorist *passivum* ὤφθη (Acts 26:16) has been analysed in detail. The form ὤφθη correlates with αὐτόπται and ἐπὶ αὐτόπται (see Lucas 1:2; 2 P 1:16) and becomes the *sine que non* of being ὁ ἀπόστολος. Since now, he is ὑπρέτης, that is **an appointed helper to others**, as a representative of the will of

the one who entrusted him with the ministry. The One who sends him, authorises him, and gives him a power of attorney and dominion (ἐξουσία) is Resurrected Christ. It is Him who establishes this choice and appointment, both for the Twelve and for Saul of Tarsus.

The conducted structural analyses of the verb forms in both Epistles of Peter have clearly shown that the expression: ὁ ἀγαπητὸς ἡμῶν ἀδελφός (2 P 3:15) is to be understood in the context of **equal** fulfillment of the ministry of preaching the gospel, represented by Peter, Jacob, John and the other apostles.

Chapter three is dedicated to the analysis of the text units related to the notion ὁ ἀπόστολος in Corpus Paulinum. I have particularly distinguished Paul's "favourite phrase": ἀπόστολος ... Χριστοῦ Ἰησοῦ διὰ θελήματος Θεοῦ (see 1 Cor 1:1; 2 Cor 1:1; Col 1:1; Eph 1:1; 2 Tm 1:1). I have exhaustively examined the passage from Ga 1:1: „οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων οὐδὲ δι' ἀνθρώπου ἀλλὰ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ πατρός”, where double negation: οὐκ ... οὐδέ, two prepositions: ἀπό and διά, and the conjunction ἀλλά used by the apostle clearly confirm who Paul is and for what reason. His apostolic ministry has its direct source in God Himself through calling by the resurrected Christ at the gates of Damascus.

Attention has been drawn to the fundamental words concerning the issue in discussion. The words are: κλητός (Rom 1:1; 1 Cor 1:1) and κλήσις (Rom 11:29; 1 Kor 1:26; 7:20; Eph 1:18; 4:1. 4; Flp 3:14; 2 Tes 1:11; 2 Tm 1:9). The expression (κλητός) ἀπόστολος Χριστοῦ Ἰησοῦ διὰ θελήματος Θεοῦ indicates the purposefulness of God's calling and emphasises close union between Paul and his direct Principal, that is God himself. The passage from Rom 1:1 highlights 3 characteristics of an apostle: a. ἀφορίσας, b. καλέσας and c. διὰ τῆς χάριτος. Studies have demonstrated that ἀφορίζω in the context of ἀπόστολος is directly connected with κηρύσσειν and ἀποστέλλειν. They are but one of many DNA elements of the term ἀπόστολος.

Additionally, I have conducted a careful structural analysis of the passage from 1 Cor 15:5-8 where we meet different apostles in the context of the verb ὤφθη. **The Pauline text confirms the truth that without personal experience ὤφθη of Christ, no one can be called an apostle.**

What is more, in the discussed chapter I have examined some important terms, although difficult for interpretation: οἱ ὑπερλίαν ἀπόστολοι (2 Cor 8:23) and ἐπίσημοι ἐν τοῖς ἀποστόλοις (Rom 16:7).

Chapter four examines the only passage outside of Corpus Paulinum in which appears the word τὸ χάρισμα: “Each of you should use whatever gift (χάρισμα), you have received to serve others, as faithful stewards of God’s grace in its various forms (καλοὶ οἰκονόμοι ποικίλης χάριτος Θεοῦ)” (1 P 4:10). For Peter, χάρισμα is embedded in the framework of mutual service (διακονοῦντες). He strongly affirms that **each person** (έκαστος) **has received** (his own) **charism**. In this case, χάρισμα is a part of a whole which is χάρις Θεοῦ, and the preposition καθώς used here confirms the diversification of the received charism. It is further indicated by the lack of the article τό next to the word χάρισμα. According to Peter, God’s χάρις is the sum of everything that a man has received from God and its individual manifestations are χαρίσματα.

Chapter five is dedicated to the analysis of 17 passages from Corpus Paulinum where the term τὸ χάρισμα appears. I have presented the semantics of this notion by indicating a group of words with the root χάρ- (χαρίζομαι, χάρις, χάρις, χάριτες or χαίρειν). The suffix -μα present in the word χάρισμα expresses an **outcome of an activity**, that is a **specific result of receiving the gift**.

Apostle Paul, in addition to the noun τὸ χάρισμα, also uses the terms: τὰ χαρίσματα; ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ; τὸ δώρημα; ἡ δωρεὰ ἐν χάριτι; χαρίσματα κατὰ τὴν χάριν (see Rom 5:15; 12:6). Research has shown that the Pauline τὸ χάρισμα is not unequivocal. Its meaning does not limit to the pneumatological one, but it also has a Christological-soteriological aspect, unlike ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ, which meaning is clearly patrocetric.

Attention has been drawn to the passage from Rom 11:29 where Paul contrasted ἀμεταμέλητος ἔστι τὰ χαρίσματα καὶ ἡ κλήσις τοῦ Θεοῦ. Given that the conjunction καὶ coordinates here two terms which mutually depend on each other in their meaning (so called *hendiadys*), his statement will have a strong influence on the discussed notion ὁ ἀπόστολος: **among charisms ἡ κλήσις it is the most important and irrevocable one**. Therefore, the apostolic ministry is based on the unconditional and irrevocable κλήσις τοῦ Θεοῦ. It is God’s choice that determines the authenticity of being an apostle.

Looking at the meaning of charism in Paul’s texts, it must be stated that the source of both τὸ δώρημα, ἡ δωρεὰ, as well as τὸ χάρισμα, τὰ χαρίσματα, or τὸ χάρισμα τοῦ Θεοῦ is ἡ χάρις or ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ.

Moreover, I have examined the passage from 1 Cor 12:4-6 in which Paul talks about three fundamental pairs: 1. χαρισμάτα – Πνεῦμα; 2. διακονίαι – Κύριος and 3. ἐνεργημάτα – Θεός. The variety of the gifts stands in contrast with their sole source being God the Giver and, at the same time, ὁ Ἐνεργῶν τὰ πάντα ἐν πᾶσιν (see 1 Cor 12:6b). The passage also highlights the sovereignty of God's acts: "All these are the work of one and the same Spirit, and he distributes them to each one, just as he determines" (1 Cor 12:11). Paul's teaching can be called both a **theology of grace** and a **theology of the Spirit**. In this realm, χάρισμα interweaves in mutual connection with χάρις and πνεῦμα.

Many definitions have been given to the word τὸ χάρισμα. Τὰ χαρίσματα are a manifestation, a specific realisation, implementation and individualization of χάρις as God's ἐξουσία. Χάρις and χάρισμα determine a specific eschatological reality of God's working. Pauline triad from 1 Cor 12:4-6: ἐξουσία. Χάρις and χάρισμα constitute the only source of God's grace, broadly speaking, and of charisms, in more strict sense. It is not only the Father's grace, but also the grace of the Son and of the Holy Spirit, just as in the case of charisms.

In the context of the typology of charisms, I have proposed my own solution. On the basis of the passages: 1 Cor 7:7; 12:8-10, 28-30; Rom 1:11; 6:23; 11:29; 12:6-8; Eph 4:11 I have classified 25 charisms into 4 main groups: **1. Functions, 2. Actions, 3. Epiphanic gifts and 4. Others.**

In the last, sixth chapter of this dissertation, I have sought an answer to the following question: Is Pauline approach to the apostolate charismatic or (already) hierarchical?

Although in the NT we do not find the word "office" in its today's meaning, there are other equivalent terms, such as: ἀρχή, λειτουργία, τέλος or τιμή. Each one of them clearly establishes an internal order and specific executive functions within a given congregation. In apostle Paul's texts, all the offices existent in the primal church were included in the semantic field of one word: διακονία. The expression διαιρέσεις διακονιῶν which he uses in 1 Cor 12:4 captures the essence of the term διακονία.

We can enumerate the following New Testament terms for offices understood as ministries (διακονία): disciples (μαθηταί), apostles (ἀπόστολοι), the Twelve (δώδεκα), the Eleven (ἐνδεκα), the Seven (ἑπτα), elders (πρεσβύτεροι), prophets (προφήται), teachers (διδάσκαλοι), evangelists (εὐαγγελίσται), pastors (πομένοι), bishops (ἐπίσκοποι), deacons

(διακόνου), associates (συνεργοί), deaconesses (διάκονος), widows (χήραι) and supervisors, that is leaders (ὕγουμένοι).

In the New Covenant, the apostolate is a “ministry of the spirit” (ἡ διακονία τοῦ πνεύματος) which manifests within the church in forms of various spiritual gifts. It has been shown that grace understood as ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ or as τὸ χάρισμα, χάρισμα πνευματικόν or χαρίσματα κατὰ τὴν χάριν is a gift **and** a commission. The New Testament apostolic office is, first and foremost, a “ministry and a mission (διακονία καὶ ἀποστολή)” (Acts 1:25) and “grace and apostolate (χάριν καὶ ἀποστολήν)” (Rom 1:5). A key factor here is the choice, ie. the appointment (κλήσις) made by Jesus during His earthly ministry and completed after His resurrection. Κλήσις is χάρισμα τοῦ Θεοῦ par excellence, rooted in χάρις τοῦ Θεοῦ. That is why I emphasized in this thesis that New Testament ministries, such as: ἀπόστολοι, προφῆται or διδάσκαλοι (see 1 Cor 12:28; Eph 4:11) are charismatic in nature, while ἐπίσκοποι, πρεσβύτεροι or διακόνου are **not yet** so, or **already not** so.

The conducted analyses of Pauline’s texts stress the important fact that τὸ χάρισμα **as a manifestation of a special God’s χάρις is the first one and is a foundation for all the other ministries, regardless of the time of their institutionalisation.**

This chapter also examines in detail the key Pauline text concerning the apostolate: “Through him we received **grace and apostleship** (ἐλάβομεν χάριν καὶ ἀποστολήν)” (Rom 1:5). A technical juxtaposition “grace – apostolate” (χάρις καὶ ἀποστολή) is closely connected to the actual ministry of not only Paul, but also of the other apostles. It is χάρις (τοῦ Θεοῦ) which describes Paul as a charismatic apostle **towards** others and **next to** others. It is by χάρις, which reveals itself in individual χάρισμα, that he and other apostles are distinguished in their specific calling and commissions from all the other people around them.

Given that χάρις καὶ ἀποστολή from Rom 1:5 is a *hendiadys* (similarly to διακονία καὶ ἀποστολή from Acts 1:25), we can translate this expression as “apostolic charism”. Grace (χάρις) given to Paul and other people related to as οἱ ἀπόστολοι, manifested in his ministry as an apostolic charism.

In “Conclusion” I have presented my findings concerning the texts examined in previous chapters of the present dissertation. I have emphasised that it is Mark who tells us about the constituent characteristics of the apostles and the Twelve: “Jesus went up on

a mountainside and called to him (προσκαλείται) those he wanted (ἤθελεν), and they came to him. He appointed twelve (ἐποίησεν δώδεκα), that they might be with him (ἵνα ὦσιν) and that he might send them out (ἵνα ἀποστέλλῃ) to preach (κηρύσσειν) and to have authority to drive out demons (ἐξουσίαν ἐκβάλλειν τὰ δαιμόνια)” (Mk 3:13-15). John the Evangelist writes likewise: “You did not choose (ἐξελέξασθε) me, but I chose you (ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς) and appointed (ἔθηκα) you so that you might go and bear fruit—fruit that will last” (J 15:16).

Paul’s texts broaden our common understanding of the term apostle. The key expression determining the fact of being an authoritative ὁ ἀπόστολος is the term ὥφθη (see Acts 22:18; 26:16; 1 Cor 15:5-8). What is most important for Paul is the action that the Resurrected Lord undertakes towards the person He reveals to.

The studies I carried out while writing this thesis have shown that nobody can be an apostle par excellence unless the Resurrected Christ allows him to see Himself (*verbum deponens*). Hence, we talk about two groups of apostles: οἱ ἀπόστολοι in strict sense (the Twelve, Paul) and οἱ ἀπόστολοι in a broader sense (other apostles, preachers of God’s Word and different kind of ministers in Christian communities of the day).

I have pointed to significant features of the term apostle. Regarding ὁ ἀπόστολος, these are: δοῦλος Χριστοῦ Ἰησοῦ (Rom 1:1; Tt 1:1), κλητός ἀπόστολος (1 Cor 1:1; Rom 1:1), ἀπόστολος (Χριστοῦ Ἰησοῦ) διὰ θελήματος Θεοῦ (1 Cor 1:1; 2 Cor 1:1; Col 1:1; Eph 1:1; 2 Tm 1:1), ἀφωρισμένος εἰς εὐαγγέλιον Θεοῦ (Rom 1:1), διάκονος [τοῦ εὐαγγελίου] (Col 1:23b), διάκονος [τῆς ἐκκλησίας] (Col 1:25), οὐκ ἀπ’ ἀνθρώπων οὐδὲ δι’ ἀνθρώπου ἀλλὰ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ πατρός (Ga 1:1), κατ’ ἐπιταγήν (Tt 1:3; 1 Tm 1:1), ὑπρέτης (1 Cor 4:1), κήρυξ (1 Tm 2:7; 2 Tm 1:11), διδάσκαλος (see 1 Tes 2:16; Gal 1:15; Rom 11:13).

The detailed analysis of the notion ὁ ἀπόστολος indicates that it clearly has two dimensions: Christocentric and patrocentric. A sovereign and direct appointment by Resurrected Christ is a calling according to His grace (καλέσας διὰ τῆς χάριτος αὐτοῦ; Ga 1:15). This emphasises the gratuitous nature of this act, accomplished by a personal revelation of Jesus Christ (δι’ ἀποκαλύψεως Ἰησοῦ Χριστοῦ; see Ga 1:12).

Lexical and contextual analyses of the noun τὸ χάρισμα have shown that, in Paul’s understanding, charism is a strictly theological term of a theocentric nature. It is a result

of God's acting as ὁ ἐνεργῶν τὰ πάντα ἐν πᾶσιν (1 Cor 12:6). Τὸ χάρισμα is a manifestation, a specific realisation, implementation and individualization of God's grace (χάρις τοῦ Θεοῦ) as the power (ἐξουσία) of God himself, which is confirmed by the noun affix -μα. It determines the result of an action, ie. a specific outcome of receiving a gift from someone.

The exploration of Paul's texts has shown that χάρις precedes God's κλήσις. The general rule prevailing in all primal church is this: **all ministries in church are χαρίσματα κατὰ τὴν χάριν** (see Rom 12:6). Ὁ ἀπόστολος is a proof of God's special χάρις. God's grace (ἡ χάρις or ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ) is the source of every gift, including all charisms. The examined passages have clearly indicated that ὁ ἀπόστολος is jest τὸ χάρισμα () ἐκ Θεοῦ. A calling (κλήσις) to be an apostle in the category of function has a charismatic dimension to it and is an individual grace of God. This calling from God which imparts a new condition, a new function and a new ministry is τὸ χάρισμα. We can advance a thesis that κλητὸς ἀπόστολος () δια θελήματος Θεοῦ constitutes an irrevocable κλήσις τοῦ Θεοῦ among different God's τὰ χαρίσματα.

Tomazyl Dominik